

Afgørelser – Reg. nr.: 02628.00

Fredningen vedrører: Stjær Stenskov

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet 22-05-1962

Fredningsnævnet 01-11-1960

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET >

22/5-1962

U D S K R I F T

af

overfredningsnævnets kendelsesprotokol

År 1962, den 22. maj afsagde overfredningsnævnet på grundlag af skriftlig og mundtlig votering sålydende

k e n d e l s e

i sag nr. 1428/60 vedrørende fredning af stenbestrøede arealer i og omkring Stjær Stenskov og Stjær Søskov.

I den af fredningsnævnet for Århus amtsrådskreds den 1. november 1960 afsagte kendelse hedder det:

" I skrivelse af 22. december 1959 har Danmarks Naturfredningsforenings hovedstyrelse begæret fredningssag rejst med det formål at søge naturfredet de stenbestrøninger, som endnu fandtes i Stjær Stenskov og Stjær Søskov, derved, at det forbydes at fjerne, bortsprænge, opgrave, tildække eller på anden måde skade de naturlige stenforekomster.

Naturfredningsrådet har i skrivelse af 10. marts 1960 erklæret, at rådet anser fredningen for at være af væsentlig interesse i naturvidenskabelig og undervisningsmæssig henseende, og henvist til naturfredningslovens § 12, hvorefter en sådan erklæring er en betingelse for iværksættelse af fredning af et område af naturvidenskabelige eller undervisningsmæssige grunde.

Rådet har imidlertid tilføjet, at det ganske uanset stenbestrøningernes naturvidenskabelige og undervisningsmæssige interesse tillægger bevarelsen af skoven i dens nuværende tilstand

stor betydning i landskabelig henseende, og at det er ønskeligt at inddrage den vældrige skråning ned mod søen og en fælles lergrav under fredningen.

Naturfredningsforeningen har i sin ovennævnte skrivelse oplyst, at det er kommet til foreningens kundskab, at man er begyndt at fjerne dele af den omhandlede ^{/geologisk} interessante stenbestrøning; fredningssagen er rejst for at bevare de endnu uforstyrrede dele.

Nu afdøde statsgeolog dr. phil. Keld Milthers har i en skrivelse til foreningen den 25. oktober 1959 udtalt følgende:

"Forekomsten af stenbestrøning i Stjør Stenskov og Stjør Søskov har længe været kendt. Den må anses for så fredningsværdig, at den bør sikres i sin helhed, således som det fremgår af det ledsagende kort. Det er ikke blot de maximale steder, men området som helhed, der bør fredes.

Søskoven og Stenskov er en lokalitet, der ligger på skråningen ned imod Tåstrup sø, og som tilsyneladende står i forbindelse med et israndstrøg nede i dalen ved Storring og ligeledes står i forbindelse med grusstrøgene henimod landevejen mellem Tåstrup og Jeksen. Hvordan strøget skal forklares, er vanskeligt at sige, da undersøgelsen står på for tiden, og resultaterne endnu ikke er klare. Meget tyder på, at det er en randdannelse af indlandsisen i et stadium, hvor den har stået stille på dette sted under tilbagesmeltingen igennem Århus Aas dal og sidedalen hertil, Tåstrup bæk.

Stenbestrøninger er nu sjældenheder, medens de tidligere har været langt almindeligere i det danske landskab. De er nu koncentreret til skove og andre steder, hvor der er så mange sten,

at man ikke har kunnet fjerne dem, eller hvor man af pietetsgrunde har ladet dem ligge uforstyrret.

I Århusegnen, hvor universitetet snart vil starte en undervisning i geologi, er der så få gode lokaliteter, at det er overordentlig værdifuldt, om vi kunne få fredet en så klart oplysende lokalitet som denne."

Det af dr. Milthers omtalte kort er fremlagt under sagen.

Naturfredningsrådet har i skrivelsen af 10. marts 1960 udtalt:

"Det skal bemærkes, at skovhjørnet længst mod sydøst (matr. nr. 5 a) uanset den stedfundne fældning af træer bør bevares som enten fredskov eller permanent græsning, helst det sidste, i hvert fald således, at stenbestrøingen her indgår i fredningen uden rydning og opdyrkning."

Statens tilsynsførende med de private skove i Århus og Skanderborg amter har i skrivelse af 14. marts 1960 udtalt:

"Ved hoslagt at tilbagesende de med naturfredningsnævnets skrivelse af 11. d.m. fulgte bilag vedrørende fredning af stenbestrøninger i Stjør Sten- og Søskov, skal jeg meddele, at de på det medfulgte hoslagt tilbagefølgende matrikelskort med blåt indrammede matr.nr.'e er fredskov ifølge tilsynets arkiv. På matr. nr. 5 a findes kun fredskov i den vestlige del, endvidere er matr. nr. 56 også fredskov og kan medtages sammen med de øvrige parceller.

Tilsynet har i 1958 besigtiget skoven på matr. nr. 5 a m.fl. , og der blev dengang givet tilladelse til hugst taget ved gennemhugning og således ikke til rydning.

Hvad angår fredning af stenbestrøninger er der forstligt intet til hinder for at en sådan iværksættes, men jeg må protestere imod, at arealet udlægges til permanent græsning som Naturfredningsrådet synes at ønske."

Naturfredningsrådet har derefter i skrivelse af 24. marts udtalt:

"I øjeblikket henligger skovhjørnet længst mod sydøst (matr. nr. 5 a) afdrevet med store naturlige stenbunker, der er meget synlige. Det vil efter naturfredningsrådets opfattelse fra et undervisningsmæssigt og naturvidenskabeligt synspunkt være af betydelig værdi, at dette bevares. I hvert fald må man herfra stærkt understrege det ønskelige i, at en eventuel ny tilplantning af det pågældende areal foretages således, at stenbestrøningen bevares synligt, således at det evt. tilplantes med åben skov og i hvert fald ikke med gran."

I Overensstemmelse med bestemmelserne i naturfredningslovens §§ 10 og 11 har nævnet afholdt møde på ovennævnte ejendomme mandag den 16. maj 1960 kl. 16⁰⁰. Til stede i mødet var for nævnet formanden herredsdommer Carl Erik Bonnevie fra Århus og medlemmerne landsretssagfører Georg Waage fra Odder og gård-ejer Jens Ras Jensen fra Sønder Skovgaard ved Galten, for Danmarks Naturfredningsforening og for Århusegnens fredningsplanudvalg amtsrådsmedlem sognefoged Knud Thorup fra Risskov, for Naturfredningsrådet direktør dr. phil H. Ødum fra København, for Statens tilsyn med private skove i Århus og Skanderborg amter statskovrider Schoubye fra Silkeborg ledsaget af forstkandidat Løwe, for Århus amtsråd amtsrådsmedlem Hugo Sørensen fra Brabrand og for Storring-Stjær-Galten sogneråd gårdejer Jakob Taisbak fra Stjær mark

De ovennævnte ejendommens ejere Jens Rasmus Jensen, Valdemar Kaspersen, Gunnar Sørensen, Frode E. Petersen og Anker H. Nørgaard mødte alle personligt. For ejerinden fru Helene Marie Andersen mødte Rasmus Andersen og for ejerinden fru Anna Marie Sørine Jensen sønnen Svend Aage Jensen.

På grundlag af tingbogsattest var også de øvrige i ejendommene berettigede indvarslede, men af disse blev der kun givet møde for aktieselskabet Morsø Bank af Nicolai Nørgaard.

De pågældende arealer blev besigtiget af hele nævnet sammen med alle de øvrige mødte, og de mødte havde alle lejlighed til at udtale sig for nævnet, som under det to timer lange møde forgæves søgte at opnå enighed med de pågældende om fredning eller om erstatning for fredning, idet de alle gjorde indsigelse imod, at stenbestrøningen på nogen måde blev fredet, og krævede erstatninger på omkring 18000 kr. pr. tønde land eller tilsammen op imod 400.000 kr. Nævnet foreslog en erstatning på 1000 kr. pr. tønde land.

Sagen er derefter optaget til afgørelse ved nævnets kendelse.

Nævnet, hvis afgørelse er eenstemmig, finder, at det af naturvidenskabelige, undervisningsmæssige og historiske hensyn er af væsentlig interesse for samfundet også fremtidig at bevare den stenbestrøning, som endnu findes bevaret fra istidens dage i Stjær Stenskov og Stjær Søskov, og finder, at tiden nu er inde til at træffe foranstaltninger for at søge stenbestrøningen bevaret, idet det, selv om den findes på et område, der er fredskovspligtigt, må befrygtes, at der lejlighedsvis fra tid til

anden fjernes så mange sten, at bestrøningen som sådan mister sin egenart og interesse for samfundet. Den bør derfor ^{/fredes} efter reglerne i naturfredningslovens § 1, 1. stykke, jfr. §§ 12 - 14, og idet en sådan naturfredning skønnes at være af så stor værdi, at samfundet kan bære udgifterne ved udredelsen af erstatninger og andre udgifter.

Som følge af det anførte beslutter nævnet herved i medfør af de nævnte lovbestemmelser at frede stenbestrøningen således:

Det fredede område består af eet sammenhængende areal, som udgøres af skovlodder af ejendommene matr. nr. 14 a, 15 a, 8 a, 9 d, 48, 57 og 5 a Stjær by og sogn, og som er vist på det rids, der er vedhæftet nærværende kendelse, og afmærket i marken af landinspektør ved nedsættelse af betonpæle mærkede S (d.v.s.: Servitut om fredning).

Bestemmelsen om fredning går ud på, at de naturlige stenforekomster intet sted inden for grænserne for det fredede område efter den 23. december 1959 må fjernes, bortsprænges, opgraves, tildækkes eller på nogen som helst anden måde skades, men stedse skal bevares, som de er.

Denne servitutbestemmelse, som ikke i sig selv giver almenheden nogen ret til færdsel over det fredede, tinglyses ved nævnsformandens foranstaltning og på nævnets bekostning på de fredede ejendomme med fortrin frem for pantegæld og andre hæftelser og med Danmarks Naturfredningsforening, Naturfredningsrådet og Naturfredningsnævnet for Århus amt som påtaleberettigede hver for sig.

Ved fastsættelsen af den erstatning, der ifølge lovens § 14 findes at tilkomme de pågældende skovloddere ejere for det

tab, der ved pålæggelsen af den beskrevne rådighedsindskrænkning med hensyn til de fredede arealer tilføjes dem, tager nævnet blandt andet hensyn til, at det område, der nu fredes, i forvejen er fredskovspligtigt, at det bortset fra et mindre areal på matr. nr. 5 a ikke bliver hugstmodent før om mere end et halvt hundred år, og at en rationel udnyttelse af stenforekomsterne ikke kan ske, så længe det areal, der søges udnyttet, er beplantet. Endvidere tages der hensyn til, at der ganske vist i en lang årrække - måske så længe egnen har været beboet efter sidste istid - ved given lejlighed har været opgravet, sprængt eller på anden vis fjernet sten fra området, og til, at der inden for områdets grænser må antages at findes betydelige forekomster af sten, men at mængderne af disse overhovedet ikke lader sig beregne blot nogenlunde sikkert. Endelig tages der hensyn til, at det må antages, at der endnu i lang tid vil være efterspørgsel efter sten også fra et skovområde som dette, således at forekomsterne ikke blot vil kunne vise sig som en også i fremtiden fortsat ulempe ved kørsel i skoven med skovede effekter, men også som en vis indtægtskilde for ejerne.

Da stenene synes at forekomme spredt nogenlunde jævnt over hele området, finder nævnet at kunne beregne erstatningen til et beløb for hver hektar, og rent skønsmæssigt finder nævnet, at en erstatning på 2000 kr. for hver hektar vil give ejeren fuldstændig erstatning for det tab, han lider ved, at der mod hans vilje gøres indgreb i hans ejendomsret ved fredning af stenbestrøningen.

Da ingen andre end ejerne har nedlagt påstand om erstatning, vil hele den erstatning, der herefter tilkommer de i ejen-

mene interesserede, være at udbetale til ejerne med de nedenfor nævnte beløb.

I overensstemmelse med bestemmelserne i lovens § 17 vil erstatningerne, da det drejer sig om en sag, der vil medføre store udgifter, og da sagen har betydning for hele landet eller store dele deraf, medens amtskommunen ikke har særlig interesse i sagen, være at udrede med tre fjerdedele af statskassen og en fjerdedel af Århus amtskommunes amtsfond, og udbetalingen vil i overensstemmelse med bestemmelserne i statsministeriets cirkulærer af 15. marts 1943 og af 31. marts 1944 ske ved ministeriets foranstaltning gennem Århus Amtstue.

Nærværende kendelse, der kan ankes til overfredningsnævnet i fire uger fra dens afsigelse eller forkyndelse, skal, hvad enten den ankes eller ikke, forelægges for overfredningsnævnet i henhold til bestemmelsen herom i lovens § 19, 3. stykke, forinden dens bestemmelser iværksættes, men den kan straks tinglyses. "

Konklusionen er sålydende:

"De ovennævnte under ejendommene 14 a, 15 a, 8 a, 9 d, 48, 57 og 5 a Stjær by og sogn hørende, på vedhæftede rids viste områder fredes i det ovenfor nærmere beskrevne omfang.

Der tillægges ejerne af de nedennævnte ejendomme en erstatning, der udgør det ud for hver især anførte beløb; hvortil kommer renter 5% p.a. fra kendelsens afsigelse at regne, indtil betaling sker:

Gårdejer Anker H.Nørgaard	som ejer af matr.nr.5a:	10.904,00	kr.
Gårdejer Valdemar Kaspersen	- - - - - 8a:	3.030,00	-
Gårdejer Gunnar Sørensen	- - - - - 9d:	3.636,80	-
Gårdejer Helene Marie Ander- sen	- - - - - 14a:	3.210,40	-
Gårdejer Jens Rasmus Jensen	- - - - - 15a:	3.733,80	-
Gårdejer Frode E.Petersen	- - - - - 48 :	4.247,40	-
Gårdejer Anna Marie Sørine Jensen	- - - - - 57 :	2.074,00	-

Erstatningsudgiften, ialt 30.836,40 kr.
med renter udredes med tre fjerdedele af Statskassen og en
fjerdedel af Århus amtskommunes amtsfond."

Sagen er forelagt overfredningsnævnet i medfør
af naturfredningslovens § 19, stk. 3, hvorhos den ved skri-
velse af 23. november 1960 af advokat A.Bjarup, Århus, for
samtlige de af kendelsen berørte lodsejere er indanket for
overfredningsnævnet.

Overfredningsnævnet har den 7. juli 1961 besigtiget de
pågældende arealer og har herunder forhandlet med klagerne,
disses advokat og andre i fredningssagen interesserede.

Under forhandlingerne for overfredningsnævnet oplyste statsskovrider H.S.L. Schoubye, der var tilkaldt som særlig sagkyndig, at kun det areal, hvorpå der for tiden vokser skov, er underkastet fredskovsforpligtelse.

Landbrugsministeriet har i skrivelse af 3. maj 1961 nægtet at give tilladelse til ophævelse af fredskovpligten på de af kendelsen omfattede arealer mod udlæggelse af vederlagsarealer andetsteds eller til afdrivning af bevoksningen udover normal afdrivning af gammel, hugstmoden skov.

For overfredningsnævnet har gårdejer Anker Nørgaard gen- taget sin påstand om en erstatning på 18000 kr. pr. tdl. for det areal, som ikke er pålagt fredskovsforpligtelse, medens han og de øvrige lodsejere - med støtte af foreningen af jyske land- boforeninger - har krævet 4000 kr. pr. ha i erstatning for fredning af det fredskovpligtige areal.

I en senere skrivelse til overfredningsnævnet har gård- ejer Nørgaard endvidere på alle lodsejeres vegne nedlagt påstand på dækning af udgift til advokatbistand.

Overfredningsnævnet finder, at det fredede område bør indskrænkes til at omfatte den med sammenhængende skov bevoksede del af de pågældende arealer samt en bræmme på 2 m langs skov- brynet på matr. nr. 5 a. En repræsentant for naturfredningsrådet har ved mundtlig forhandling med overfredningsnævnet den 8. juli 1961 tiltrådt denne indskrænkning.

Der tillægges videnskabsmænd, studerende samt skoleelever under behørigt opsyn adgang til de fredede arealer i studie- og undervisningsmæssigt øjemed af den gennem skoven løbende, private fællesvej. Denne ændring i fredningens indhold er tiltrådt af klagerne.

Da overfredningsnævnet har ment det rettest, at erstatningerne i denne sag fastsættes ved taksation, har man i henhold til naturfredningslovens § 20 anmodet taksationskommissionen om at fastsætte erstatningerne til de berørte grundejere på det ved kendelsen angivne grundlag med de i det foranstående anførte ændringer.

Ved en den 13. november 1961 afholdt forretning har taksationskommissionen derefter fastsat erstatningerne til 2000 kr. pr. ha for den skovbevoksede del af det fredede område og 8000 kr. pr. ha for den omtalte bræmme på 2 m langs skovbrynet på matr. nr. 5 a.

Da overfredningsnævnet iøvrigt kan tiltræde det i kendelsen anførte, vil denne være at stadfæste med de af det foranstående anførte ændringer.

Overfredningsnævnet finder ikke i det foreliggende tilfælde tilstrækkelig grund til at tilkende omkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand.

Et kort nr. ÅR 106 udvisende fredningsområdets grænser, er vedhæftet nærværende kendelse.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Århus amtsrådsreds den 1. november 1960 afsagte kendelse vedrørende fredning af stenbe-
strøninger omkring Stjær Svanskov og Stjær Søskov, Stjær sogn,

stadfæstes med de af det foranstående anførte ændringer.

I erstatning udbetales til

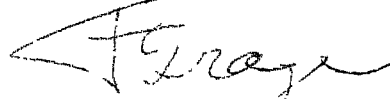
Matr. nr.

14 a	Fru Helene Marie Andersen Stjær pr. Harlev	kr. 3.210,40 . .
15 a	Gårdejer Jens Rasmus Jensen Stjær pr. Harlev	" 3.733,80
8 a	Gårdejer Valdemar Kaspersen Stjær pr. Harlev	" 3.030,00
9 d	Gårdejer Gunner Sørensen Stjær pr. Harlev	" 3.636,80
57	Fru Anna Marie Sørine Jensen Stjær pr. Harlev	" 2.074,00
48	Gårdejer Frode E. Petersen, Stjær pr. Harlev	" 4.247,40
5 a	Gårdejer Anker H. Nørgaard Stjær pr. Harlev	" 7.496,00

alt med renter 5% p.a. fra den 1. november 1960 til udbetaling sker.

Erstatningen udredes med 3/4 af statskassen og 1/4 af Århus amtsfond og de i Århus amtsrådskreds beliggende købstæder i forhold til folketallet ved den senest offentliggjorte folketælling.

Udskriftens rigtighed
bekræftes

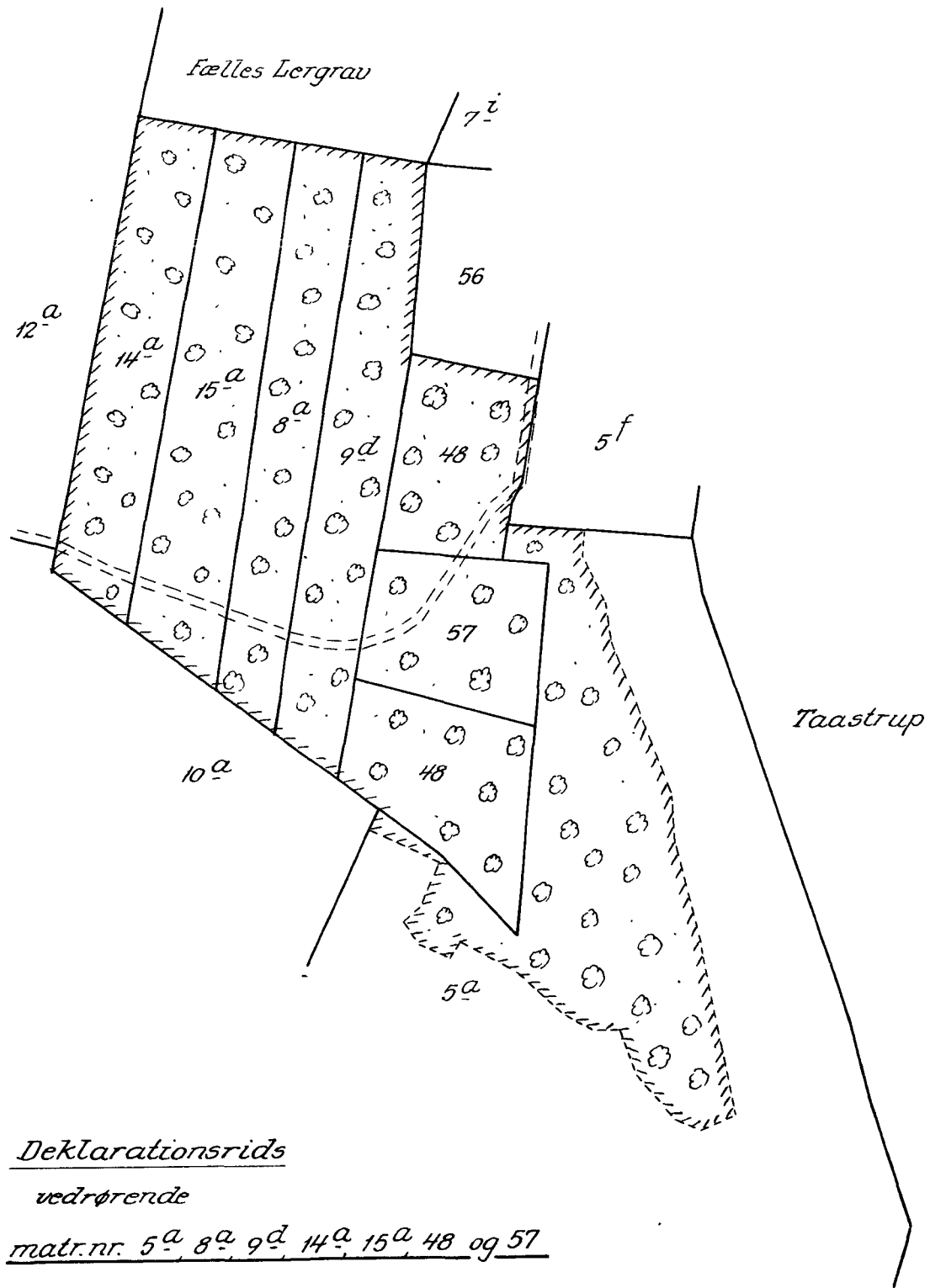

F. Grage

overfredningsnævnets sekretær.

At denne kortgenpart er nøjagtig genpart af det originale kort vedrørende ejendommen(e)
nr. 5^a m.fl. Stjær by og sogn
attesteres herved. Århus d. 16. marts 1962
stillingsformular

Justitsministeriets genpartkalkuleret. Til kort.

S. Plougmann Andersen

Deklarationsrids
vedrørende
matr.nr. 5^a, 8^a, 9^a, 14^a, 15^a, 48 og 57

Stjær by og sogn.

||||| GRÆNSE FOR FREDET AREAL

Udfærdiget i anledning af tinglysning
deklaration om fredning.

Århus i marts 1962
Svend Nielsen, Kold og Plougmann Andersen
S. Plougmann Andersen
landinspektør.

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 28-3-62
By: STJÆR Sogn: ---
Plan nr. ÅR. 106

FREDNINGSNÆVNET>

Naturfredningsnævnet
for Aarhus Amt

Citeret fuldt ud i ofn k af 22/5 1962

K e n d e l s e .

I skrivelse af 22. december 1959 har Danmarks Naturfredningsforenings hovedstyrelse begæret fredningssag rejst med det formål at søge naturfredet de stenbestrøninger, som endnu fandtes i Stjør Stenskov og Stjør Søskov, derved, at det forbydes at fjerne, bortsprænge, opgrave, tildække eller på anden måde skade de naturlige stenforekomster.

Naturfredningsrådet har i skrivelse af 10. marts 1960 erklæret, at rådet anser fredningen for at være af væsentlig interesse i naturvidenskabelig og undervisningsmæssig henseende, og henvist til naturfredningslovens § 12, hvorefter en sådan erklæring er en betingelse for iværksættelse af fredning af et område af naturvidenskabelige eller undervisningsmæssige grunde.

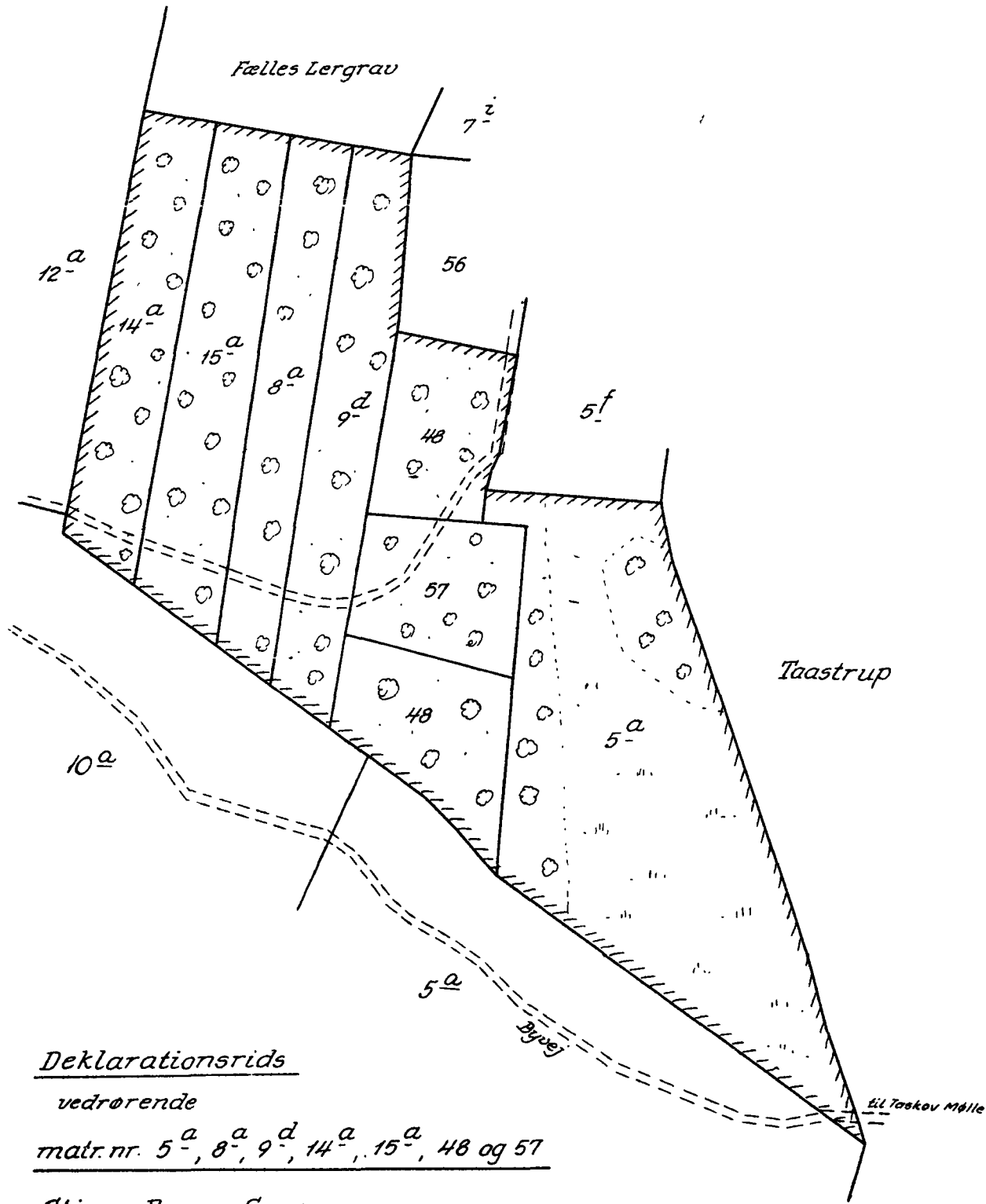
Rådet har imidlertid tilføjet, at det ganske uanset stenbestrøningens naturvidenskabelige og undervisningsmæssige interesse tillægger bevarelsen af skoven i dens nuværende tilstand stor betydning i landskabelig henseende, og at det er ønskeligt at inddrage den valdrige skråning ned mod søen og en fælles lergrav under fredningen.

Naturfredningsforeningen har i sin ovennævnte skrivelse oplyst, at det er kommet til foreningens kundskab, at man er begyndt at fjerne dele af den omhandlede geologisk interessante stenbestrøning;

At denne kort-genpart er nøjagtig genpart af det originale kort vedrørende ejendommen(e)

mtr. nr. 5^a m.fl. Stjær By og Sogn
Århus, d. 15. okt. 1960

Justitsministeriets genpartskalkuleret. Til kort.

Deklarationsrids

vedrørende

matr. nr. 5^a, 8^a, 9^d, 14^a, 15^a, 48 og 57

Stjær By og Sogn.

Udfærdiget i anledning af tinglysning af
deklaration om fredning.

Århus i oktober 1960

Svend Nielsen & E. K. Kold

landinspektør.